

ΠΡΟΣ ἙΒΡΑΙΟΥΣ¹

[The supremacy of the Son]

1.1 Πολυμερως και πολυτροπως παλαι ὁ Θεος λαλησας τοις πατρασιν εν τοις προφηταις, 2 επ' εσχατου² των ημερων τουτων ελαλησεν ημιν εν Υίω, ὃν εθηκεν κληρονομον παντων, δι' οἷ και τους αιωνας εποιησεν.³ 3 ὃς ων απαυγασμα της δοξης και χαρακτηρ της ὑποστασεως αυτου, φερων τε τα παντα τω ῥηματι της δυναμεως αυτου, δι' ἑαυτου⁴ καθαρισμον ποιησαμενος των ἁμαρτιων⁵ ημων⁶ εκαθισεν εν δεξια⁷ της μεγαλωσυνης εν ὑψηλοις, 4 τοσουτω κρειττων γενομενος των αγγελων ὡσω διαφορωτερον παρ' αυτους κεκληρονομηκεν ονομα.

[He is superior to angels]

5 Τίνι γαρ ειπεν ποτε των αγγελων, “Υίος μου εἶ συ, εγω σημερον γεγεννηκα σε”, και παλιν, “Εγω εσομαι αυτω εις Πατερα, και αυτος εσται μοι εις Υίον”? 6 Ὅταν δε παλιν εισαγαγη τον Πρωτοτοκον εις την οικουμενην λεγει, “Και προσκυνησατωσαν αυτω παντες αγγελοι Θεου”. 7 Και προς μεν τους αγγελους λεγει, “Ὁ ποιων τους αγγελους αυτου πνευματα, και τους λειτουργους αυτου πυρος φλογα”. 8 προς δε τον Υίον: “Ὁ θρονος σου, ὁ Θεος, εις τον αιωνα του αιωνος.⁸ Ῥαβδος Ευθυτητος ἡ ῥαβδος⁹ της βασιλειας σου. 9 Ηγαπησας δικαιοσυνην και εμισησας ανομιαν· δια τουτο εχρισεν σε ὁ Θεος, ὁ Θεος σου, ελαιον αγαλλιασεως παρα τους μετοχους σου.” 10 Και: “Συ κατ' αρχας, Κυριε, την γην εθεμελιωσας, και εργα των χειρων σου εισιν οἱ ουρανοι· 11 αυτοι απολουνται, συ δε διαμενεις—και παντες ὡς ἱματιον παλαιωθησονται· 12 και ὡσει περιβολαιον ἐλιξεις αυτους¹⁰ και αλλαγησονται, συ δε ὁ αυτος εἶ και τα ετη σου ουκ εκλειψουσιν.”

13 Προς τίνα δε των αγγελων ειρηκεν ποτε, “Καθου εκ δεξιων μου ἕως αν θω τους εχθρους σου ὑποποδιον των ποδων σου”? 14 Ουχι παντες εισιν λειτουργικα πνευματα εις διακονιαν αποστελλομενα δια τους μελλοντας κληρονομειν σωτηριαν?

[Do not neglect the great salvation]

2.1 Δια τουτο δει περισσοτερωσ ημασ προσεχειν¹¹ τοις ακουσθεισιν, μηποτε παραρρωμεν.¹² 2 Ει γαρ ὁ δι' αγγελων λαληθεισ λογοσ εγενετο βεβαιοσ, και πασα παραβασις και παρακοη ελαβεν ενδικον μισθαποδοσιαν, 3 πως ημεισ εκφευξομεθα τηλικαυτης αμελησαντες σωτηριας?—ἡτις αρχην λαβουσα λαλεισθαι δια του Κυριου, ὑπο των ακουσαντων εις ημασ εβεβαιωθη, 4 συνεπιμαρτυρουντοσ του Θεου σημειοις¹³ και τερασιν και ποικιλαισ δυναμεσιν και Πνευματοσ Ἁγίου μερισμοισ κατα την αυτου θελησιν.

¹ Both the Text and the apparatus are the responsibility of Wilbur N. Pickering, ThM PhD, ©. I venture to affirm to the reader that all original wording of Hebrews is preserved in this edition; if not in the Text, at least in the apparatus. “Diminish not a word” Jeremiah 26:2 (see Deut. 4:2 and Lk. 4:4, “every word” [as in 99.6% of the MSS]). The last note at the end of this book gives explanation about the apparatus.

² εσχατου f³⁵ P⁴⁶ NA,B [95%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || εσχατων [5%] TR

³ τους αιωνας εποιησεν f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 312 P⁴⁶ NA,B, I [3%] NU

⁴ αυτου δι εαυτου f³⁵ (89.3%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 NA,B (5.2%) NU || 23 (1%) || 121 (3.4%) || ~ 21 P⁴⁶ (0.3%) || --- part of a larger omission [homoioteleuton] (0.7%)

⁵ ποιησαμενος των αμαρτιων f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 231 P⁴⁶ NA,B [5%] NU

⁶ ημων f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ NA,B [3%] NU

⁷ δεξια f³⁵ P⁴⁶ NA,B [90%] RP, HF, OC, TR, NU || 1 του θρονου [10%] CP

⁸ αιωνος f³⁵ (98.6%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 και η P⁴⁶ NA,B (1.4%) NU

⁹ ευθυτητοσ η ραβδοσ f³⁵ (98.3%) RP, HF, OC, TR, CP || της 13 P⁴⁶ A,B (1.2%) NU || 13 (0.3%) || --- ⚭ (I take it that ‘Scepter of Uprightness’ is a proper name, like ‘Excalibur’; The Alexandrians missed it.)

¹⁰ αυτους f³⁵ (98.8%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 ὡσ ἱματιον P⁴⁶ NA,B (1.2%) NU

¹¹ ημασ προσεχειν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 P⁴⁶ NA,B [5%] NU

¹² παραρρωμεν f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP || παραρρωμεν P⁴⁶ NA,B [10%] NU

¹³ σημειοισ f³⁵ [35%] lat, sy^h || 1 τε P⁴⁶ NA,B [65%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

[Temporarily lower than angels]

5 Ου γὰρ ἀγγελοὺς ὑπετάξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μελλούσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν· 6 διεμάρτυρατο δὲ πού τις λέγων: “Τί ἐστὶν ἀνθρώπος ὅτι μιμησκήσῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκεπτή αὐτοῦ; 7 Ἠλαττώσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ’ ἀγγελοῦς· δόξη καὶ τιμὴ ἐστεφανώσας αὐτὸν,¹ 8 πάντα ὑπετάξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” Ἐν γὰρ τῷ² ὑποτάξαι αὐτῷ³ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυποτάκτον. Νῦν δὲ οὐπω ὄρωμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.

9 Τὸν δὲ “βραχὺ τι παρ’ ἀγγελοῦς ἡλαττωμένον” βλέπομεν, Ἰησοῦν (διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου) “δόξη καὶ τιμὴ ἐστεφανωμένον”—ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ πάντος γεύσῃται θανάτου.

[“Bringing many sons into glory”]

10 Ἐπρέπει γὰρ αὐτῷ, δι’ ὃν τὰ πάντα καὶ δι’ οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγοντά, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειώσας. 11 “Ὁ τε γὰρ ἁγιαζῶν καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι’ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχυνεται ἀδελφοὺς αὐτοῦ καλεῖν 12 λέγων, “Ἀπαγγέλω τὸ ὄνομα σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.” 13 καὶ πάλιν, “Ἐγὼ ἐσομαι πεποιθὼς ἐπ’ αὐτῷ”· καὶ πάλιν, “Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός.”

14 Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινωνήκειν σαρκὸς καὶ αἵματος,⁴ καὶ αὐτὸς παραπλήσιως μετεσχεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου—τοῦτ’ ἐστὶν τὸν διαβόλον—15 καὶ ἀπαλλάξῃ τοὺς, ὅσοι φοβῶνται θάνατον διὰ πάντος τοῦ ζῆν ἐνοχοὶ ἦσαν δουλείας. 16 (Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ⁵ ἐπιλαμβάνεται.) 17 Ὅθεν ὠφείλειν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεημῶν γενῆται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἰλασκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. 18 Ἐν ᾧ γὰρ πεποινθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δυνατὰ τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

[The Apostle and High Priest of our confession]

3.1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μετοχοὶ, κατανοήσατε τὸν Ἀποστόλον καὶ Ἀρχιερεὰ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν!⁶ 2 πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωϋσῆς⁷ ἐν ὄλῳ⁸ τῷ οἰκῶν αὐτοῦ. 3 Πλείονος γὰρ δόξης οὗτος⁹ παρὰ Μωϋσῆν ἡξίωται καθ’ ὅσον¹⁰ πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτὸν 4—πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος, ὁ δὲ τὰ¹¹ πάντα κατασκευάσας Θεός—5 καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὄλῳ τῷ οἰκῶν αὐτοῦ ὡς θεραπέων εἰς μαρτυρίον τῶν λαλήθησομένων, 6 Χριστὸς δὲ ὡς Υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς, ἐάνπερ¹² τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καυχῆμα τῆς ἐλπίδος μεχρὶ τέλους βεβαίαν¹³ κατασχῶμεν.

¹ αὐτὸν f³⁵ P⁴⁶B (74.7%) RP, HF, OC, NU || 1 καὶ κατεστήσας 1 ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου NA, C (25.3%) TR, CP

² γὰρ τῷ f³⁵ P⁴⁶A, C [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 NB [3%] NU

³ αὐτῷ f³⁵ NA, C [98%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶B [2%]

⁴ σαρκὸς καὶ αἵματος f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 321 P⁴⁶NA, B, C [3%] NU

⁵ Ἀβραάμ f³⁵ [40%] || ἀβραάμ rell (This name is aspirated throughout the book, and the statement of evidence also obtains throughout the book.) [When Jehovah changed Abram’s name to Abraham (Genesis 17:5) the intervocalic aspiration in Hebrew is adequately represented in English by ‘h’; but so far as I know, there is no way in Greek to indicate intervocalic aspiration within a word—the only alternative to losing the aspiration altogether would be to place it at the beginning of the word.]

⁶ Ἰησοῦν χριστόν f³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP || 1 P⁴⁶NA, B, C [3%] NU || ~ 21 TR

⁷ μωϋσῆς rell || μωϋσῆς NA, B [10%] TR (TR has the short form of the name throughout the book; the attestation varies, but does not exceed 25%.)

⁸ ὄλῳ f³⁵ NA, C [98%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P^{13,46v}B [2%] cop

⁹ δόξης οὗτος f³⁵ P¹³ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 P^{46v}NA, B, C [3%] NU

¹⁰ καθ’ ὅσον rell || καθόσον f³⁵ [30%] (I include this for the record, and so as not to lose sight of it, but since there is evidently no difference in meaning I stay with the conventional pointing.)

¹¹ τὰ f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P^{13,46}NA, B, C [3%] NU

¹² ἐάνπερ f³⁵ P⁴⁶A, C [97%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || εἰν P¹³B [3%] || καὶ N

¹³ μεχρὶ τέλους βεβαίαν f³⁵ NA, C (98%) lat, syr, bo, RP, HF, OC, TR, CP || 3 (1.2%) || --- P^{13,46}B (0.8%) sa, NU

[The Holy Spirit's warning]

7 Διο—καθως λεγει το Πνευμα το 'Αγιον: “Σημερον, εαν της φωνης αυτου ακουσητε, 8 μη σκληρυνητε τας καρδιας υμων ως εν τω παραπικρασμω, κατα την ημεραν του πειρασμου εν τη ερημω, 9 οὐ επειρασαν με¹ οἱ πατερες υμων, εδοκιμασαν με² και ειδον τα εργα μου τεσσαρακοντα³ ετη. 10 Διο προσωχθισα⁴ τη γενεα εκεινη⁵ και ειπον,⁶ ‘Αει πλανωνται τη καρδια· αυτοι δε ουκ εγνωσαν τας ὁδους μου.’ 11 ὡς ωμοσα εν τη οργη μου, ‘Εἰ εισελευσονται εις την καταπαυσιν μου!”—12 βλεπετε, αδελφοι, μηποτε εσται εν τινι υμων καρδια πονηρα απιστιας, εν τω αποστηναι απο Θεου ζωντος· 13 αλλα παρακαλειτε ἑαυτους καθ’ ἑκαστην ἡμεραν, αχρις οὐ το “Σημερον” καλειται, ἵνα μη σκληρυνητῆ ἐξ υμων τις⁷ απατη της ἁμαρτιας. 14 Μετοχοι γαρ γεγοναμεν του Χριστου,⁸ εανπερ την αρχην της ὑποστασεως μεχρι τελους βεβαιαν κατασχωμεν, 15 εν τω λεγεσθαι, “Σημερον εαν της φωνης αυτου ακουσητε, μη σκληρυνητε τας καρδιας υμων ὡς εν τω παραπικρασμω.” 16 Τινες γαρ ακουσαντες παρεπικραναν? Αλλ’ ου παντες οἱ εξελθοντες ἐξ Αἰγυπτου δια Μωυσεος?⁹ 17 Τίσιν δε προσωχθισεν τεσσαρακοντα¹⁰ ετη? Ουχι τοις ἁμαρτησασιν, ὧν τα κωλα επεσεν¹¹ εν τη ερημω? 18 Τίσιν δε ωμοσεν μη εισελευσεσθαι εις την καταπαυσιν αυτου, ει μη τοις απειθησασιν? 19 Και βλεπομεν ὅτι ουκ ἠδυνηθησαν εισελθειν δια¹² απιστιαν. 4.1 Φοβηθωμεν ουν, μηποτε καταλειπομενης επαγγελιας εισελθειν εις την καταπαυσιν αυτου, δοκη¹³ τις ἐξ υμων ὑστερηκεναι.

[There is still a promised rest]

2 Και γαρ εσμεν ευηγγελισμενοι καθαπερ κακεινοι,¹⁴ αλλ’ ουκ ωφελησεν ὁ λογος της ακοης εκεινους, μη συγκεκριαμενους¹⁵ τη πιστει τοις ακουσασι. 3 Εισερχομεθα γαρ εις την¹⁶ καταπαυσιν οἱ πιστευσαντες, καθως ειρηκεν, “Ὡς ωμοσα εν τη οργη μου, ‘Εἰ εισελευσονται εις την καταπαυσιν μου!”—καιτοι των εργαων απο καταβολης κοσμου γενηθεντων, 4 ειρηκεν γαρ που περι της ἑβδομης οὕτως, “Και κατεπαυσεν ὁ Θεος εν τη ἡμερα τη ἑβδομη απο παντων των εργαων αυτου.” 5 και εν τουτω παλιν, “Εἰ εισελευσονται εις την καταπαυσιν μου.” 6 Επει ουν απολειπεται τινας εισελθειν εις αυτην, και οἱ προτερον ευαγγελισθεντες ουκ εισηλθον δι’ απειθειαν, 7 παλιν τινα ὀριζει ἡμεραν, “Σημερον”, εν Δαυιδ λεγων, μετα τοςουτου χρονου (καθως ειρηται),¹⁷ “Σημερον εαν της φωνης αυτου ακουσητε, μη σκληρυνητε τας καρδιας υμων.” 8 Εἰ γαρ αυτους¹⁸ Ἰησους κατεπαυσεν, ουκ αν περι αλλης ελαλει μετα ταυτα ἡμερας. 9 Αρα απολειπεται σαββατισμος τω λαω του Θεου. 10 Ὁ γαρ εισελθων εις την καταπαυσιν αυτου και αυτος κατεπαυσεν απο των εργαων αυτου, ὡσπερ απο των ιδιων ὁ Θεος.

¹ με f³⁵ [97%] lat,syr,bo,RP,HF,OC,TR,CP || --- P^{13,46} NA,B,C [3%] sa,NU

² εδοκιμασαν με f³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || εν δοκιμασια P^{13,46} NA,B,C [3%] NU

³ τεσσαρακοντα f³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || τεσσαρακοντα (P¹³)P⁴⁶ NA,B,C [3%] NU

⁴ προσωχθισα rell || προσωχθησα [15%]

⁵ εκεινη f³⁵ C [97%] RP,HF,OC,TR,CP || ταυτη P^{13,46} NA,B [3%] NU

⁶ ειπον rell || ειπα CP

⁷ εξ υμων τις f³⁵ B [90%] RP,HF,OC,CP || ~ 312 P¹³ NA,C [10%] TR,NU

⁸ γεγοναμεν του χριστου f³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 231 (P¹³)P⁴⁶ NA,B,C [5%] NU

⁹ μωυσεος f³⁵ [40%] CP || μωυσεως NB,C [45%] RP,HF,OC,NU || μωσεως A [15%] TR

¹⁰ τεσσαρακοντα f³⁵ [98%] RP,HF,OC,TR,CP || τεσσαρακοντα P⁴⁶ NA,B,C [2%] NU

¹¹ επεσεν rell || επεσον [18%] || επεσαν [2%]

¹² δια f³⁵ C [40%] || δι rell

¹³ δοκη rell || δοκει [25%]

¹⁴ κακεινοι f³⁵ P⁴⁶ NA,B,C [90%] RP,HF,OC,TR,NU || εκεινοι [10%] CP

¹⁵ συγκεκριαμενους f³⁵ [83%] RP,HF,OC,CP [συγκεκριαμμενους 10%] || συγκεκριαμενος TR || συγκεκριασμενους (P⁴⁶A,B,C [7%] NU || συγκεκρασμενος N

¹⁶ την f³⁵ NA,C [99%] RP,HF,OC,TR,CP[NU] || --- P^{13v,46} B [1%]

¹⁷ ειρηται f³⁵ [92%] RP,HF,OC,TR,CP || προειρηται P⁴⁶ NA,C [5%] NU || προειρηκεν B [3%]

¹⁸ αυτους f³⁵ P⁴⁶ NA,B,C [85%] RP,HF,OC,TR,NU || 1 ο [5%] || αυτος [10%] CP

[We must give an account]

11 Σπουδασωμεν ουν εισελθειν εις εκεινην την καταπαυσιν, ινα μη εν τω αυτω τις υποδειγματι πεση της απειθειας. 12 Ζων γαρ ο λογος του Θεου και ενεργης και τομωτερος υπερ πασαν μαχαιραν διστομον και δικικουμενος αχρι μερισμου ψυχης τε¹ και πνευματος, αρμων τε και μυελων, και κριτικος ευθυμησεων και εννοιων καρδιας. 13 Και ουκ εστιν κτισις αφανης ενωπιον αυτου, παντα δε γυμνα και τετραχλησιμενα τοις οφθαλμοις αυτου, προς ον ημιν ο λογος.

[We have a Great High Priest]

4.14 Εχοντες ουν Αρχιερα Μεγαν διεληλυθοτα τους ουρανους, Ιησουν τον Υιον του Θεου, κρατωμεν της ομολογιας. 15 Ου γαρ εχομεν αρχιερα μη δυναμενον συμπαθησαι ταις ασθeneιαις ημων, πεπειραμενοι² δε κατα παντα, καθ' ομοιοτητα, χωρις αμαρτιας. 16 Προσερχωμεθα³ ουν μετα παρρησιας τω θρονω της χαριτος, ινα λαβωμεν ελεον⁴ και χαριν ευρωμεν εις ευκαιρον βοηθειαν.

[Qualifications for high priesthood]

5.1 Πας γαρ αρχιερευς εξ ανθρωπων λαμβανομενος υπερ ανθρωπων καθισταται τα προς τον Θεον, ινα προσφερη δωρα τε και θυσιας υπερ αμαρτιων, 2 μετριοπαθειν δυναμενος τοις αγνοουσιν και πλανωμενοις, επει και αυτος περικειται ασθeneian. 3 Και δια ταυτην⁵ οφειλει, καθως περι του λαου, ουτως και περι εαυτου⁶ προσφερειν υπερ⁷ αμαρτιων. 4 Και ουχ εαυτω τις λαμβανει την τιμην, αλλα⁸ καλουμενος υπο του Θεου, καθαπερ⁹ και¹⁰ Ααρων.

[Christ meets the qualifications]

5 Ουτως και ο Χριστος ουχ εαυτον εδοξασεν γενηθηναι αρχιερα, αλλ' ο λαλησας προς αυτον, "Υιος μου ει συ, εγω σημερον γεγεννηκα σε." 6 καθως και εν ετερω λεγει, "Συ ιερευς εις τον αιωνα κατα την ταξιν Μελχισεδεκ." 7 ος εν ταις ημεραις της σαρκος αυτου, δεησεις τε και ικετηριας προς τον δυναμενον σωζειν αυτον εκ θανατου, μετα κραυγης ισχυρας και δακρυων, προσενεγκας, και εισακουσθεις απο της ευλαβειας, 8 και περ ων Υιος, εμαθεν αφ' ων επαθεν την υπακοην. 9 Και τελειωθεις εγενετο τοις υπακουουσιν αυτω πασιν¹¹ αιτιος σωτηριας αιωνιου, 10 προσαγορευθεις υπο του Θεου Αρχιερευς κατα την ταξιν Μελχισεδεκ. 11 περι ου πολυς ημιν ο λογος και δυσερμηνευτος λεγειν, επει ιωθροι γεγονατε ταις ακοαις.

["Let's move on toward perfection"]

12 Και γαρ οφειλοντες ειναι διδασκαλοι δια τον χρονον, παλιν χρειαν εχετε του διδασκειν υμας τινα τα στοιχεια της αρχης των λογιων του Θεου, και γεγονατε χρειαν εχοντες γαλακτος, και¹² ου στερεας τροφης. 13 Πας γαρ ο μετεχων γαλακτος απειρος λογου δικαιοσυνης, νηπιος γαρ εστιν. 14 Τελειων δε εστιν η στερεα τροφη, των δια την εξιν τα αισθητηρια γεγυμνασμενα εχοντων προς διακρισιν καλου τε και κακου.

6.1 Διο, αφεντες τον της αρχης του Χριστου λογον, επι την τελειοτητα φερωμεθα,¹³ μη παλιν θεμελιον καταβαλλομενοι μετανοιας απο νεκρων εργαων και πιστεως επι Θεον,

¹ τε f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ NA, B, C [10%] NU

² πεπειραμενον f³⁵ C [98%] RP, HF, OC, TR, CP || πεπειρασμενον P^{46v} NA, B [2%] NU

³ προσερχωμεθα *rell* || προσερχομεθα [25%]

⁴ ελεον f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || ελεος P⁴⁶ NA, B, C [4%] NU

⁵ δια ταυτην f³⁵ (90.7%) RP, HF, OC, TR, CP || δι αυτην P⁴⁶ NA, B, C (6.2%) NU || 1 ταυτης (1.9%) || 1 ταυτα (1.2%)

⁶ εαυτου f³⁵ NA, C [98%] RP, HF, OC, TR, CP || αυτου P⁴⁶ B [2%] NU

⁷ υπερ f³⁵ (93.1%) RP, HF, OC, TR, CP || περι P⁴⁶ NA, B, C (6.4%) NU || --- (0.5%)

⁸ αλλα f³⁵ P⁴⁶ NA, B, C [70%] RP, OC, CP, NU || αλλ ο [30%] HF, TR

⁹ καθαπερ f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || καθωσπερ P⁴⁶ NA, B [3%] NU || καθως C

¹⁰ και f³⁵ P⁴⁶ NA, B, C [95%] RP, HF, OC, CP, NU || 1 ο [5%] TR

¹¹ τοις υπακουουσιν αυτω πασιν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 4123 P⁴⁶ NA, B, C [5%] NU

¹² και f³⁵ A, B [98%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶ NC [2%]

¹³ φερωμεθα *rell* || φερομεθα [15%]

2 βαπτισμων διδαχης, επιθεσεως τε χειρων, αναστασεως τε νεκρων, και κριματος αιωνιου.

3 Και τουτο ποιησομεν¹ εανπερ επιτρεπη² ο Θεος.

[No one kills Jesus twice]

4 Αδυνατον γαρ τους άπαξ φωτισθεντας, γευσαμενους τε της δωρεας της επουρανιου και μετοχους γενηθεντας Πνευματος Ἁγίου, 5 και καλον γευσαμενους Θεου ῥημα δυναμεις τε μελλοντος αιωνος, 6 και παραπεσοντας, παλιν ανακαινιζειν εις μετανοιαν— ανασταυρουντας εαυτους τον Υιον του Θεου και παραδειγματιζοντας.

7 Γη γαρ η̄ πιουσα τον επ' αυτης πολλακις ερχομενον³ ῡετον και τικτουςα βοτανη ευθετον εκεινοις δι' οῡς και γεωργειται μεταλαμβανει ευλογιας απο του Θεου· 8 εκφερουσα δε ακανθας και τριβολους, αδοκιμος και καταρας εγγυς, η̄ς το τελος εις καυσιν.

[A word of encouragement]

9 Πεπεισμεθα δε περι ῡμων, αγαπητοι, τα κρεισσονα⁴—και εχομενα σωτηριας—ει και οῡτως λαλουμεν. 10 Ου γαρ αδικος ο Θεος επιλαθεσθαι του εργου ῡμων, και του κοπου⁵ της αγαπης η̄ς ενεδειξασθε εις το ονομα αυτου, διακοινησαντες τοις ἁγιοις και διακονουντες.

11 Επιθυμουμεν δε εκαστον ῡμων την αυτην ενδεικνυσθαι σπουδην, προς την πληροφοριαν της ελπιδος, αχρι τελους· 12 ινα μη νωθροι γενησθε, μιμηται δε των δια πιστεως και μακροθυμιας κληρονομουντων τας επαγγελιας.

[Our secure anchor]

13 Τω γαρ Ἀβρααμ επαγγειλαμενος ο Θεος, επει κατ' ουδενος ειχειν μειζονος ομοσαι, ωμοσεν καθ' εαυτου, 14 λεγων, “Ἡ μην⁶ ευλογων ευλογησω σε και πληθυνων πληθυνω σε.” 15 Και οῡτως, μακροθυμησας, επετυχεν της επαγγελιας.

16 Ανθρωποι μεν⁷ γαρ κατα του μειζονος ομνυουσιν, και πασης αυτοις αντιλογιας περας εις βεβαιωσιν ο ὀρκος, 17 εν ω̄ περισσοτερον βουλομενος ο Θεος επιδειξει τοις κληρονομοις της επαγγελιας το αμεταθετον της βουλης αυτου, εμεσιτευσεν ὀρκω, 18 ινα δια δυο πραγματων αμεταθετων, εν οῑς αδυνατον ψευσασθαι⁸ Θεον, ισχυραν παρακλησιν εχωμεν,⁹ οῑ καταφυγοντες κρατησαι της προκειμενης ελπιδος· 19 η̄ν ως αγκυραν εχομεν της ψυχης, ασφαλη τε και βεβαιαν, και εισερχομενην εις το εσωτερον του καταπετασματος, 20 ὅπου Προδρομος ῡπερ η̄μων εισηλθεν Ιησους, κατα την ταξιν Μελχισεδεκ Αρχιερευς γενομενος εις τον αιωνα.

[Melchizedek, priest and king]

7.1 Οῡτος γαρ ο Μελχισεδεκ—βασιλευς Σαλημ, ιερευς του Θεου του¹⁰ ῡψιστου, ο¹¹ συναντησας Ἀβρααμ ῡποστρεφοντι απο της κοπης των βασιλεων και ευλογησας αυτον, 2 ω̄ και δεκατην απο παντων εμερισεν Ἀβρααμ (πρωτον μεν ἑρμηνευομενος βασιλευς δικαιοσυνης, επειτα δε και βασιλευς Σαλημ, ὅ εστιν βασιλευς ειρηνης), 3 απατωρ, αμητωρ, αγενεαλογητος· μητε αρχην η̄μερων μητε ζωης τελος εχων, αφωμοιωμενος δε τω Υιω του Θεου—μενει ιερευς εις το διηνεκες.¹²

¹ ποιησομεν f³⁵ P⁴⁶ NB, I^v [40%] lat, syr, cop, OC, TR, CP, NU || ποιησωμεν A, C [59%] RP, HF || ποιησαντες [1%]

² επιτρεπη *rell* || επιτρεπει [15%]

³ πολλακις ερχομενον f³⁵ A, C [92%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 P⁴⁶ NB [5%] NU || 2 [1%] || one other variant [2%]

⁴ κρεισσονα f³⁵ P⁴⁶ NA, B, C [85%] RP, HF, CP, NU || κρειττονα [15%] OC, TR

⁵ του κοπου f³⁵ (87.8%) RP, HF, OC, TR, CP || 12 και (1%) || 1 σκοπου (1.9%) || --- P⁴⁶ NA, B, C (9.3%) NU

⁶ η̄ μην f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP || ει 2 P⁴⁶ NA, B [8%] NU || ει μη C || two other readings [2%] (If η̄ is the older form, how could the change, ει → η̄, come about in the middle ages?)

⁷ μεν f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ NA, B [3%] NU

⁸ ψευσασθαι f³⁵ B [95%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 τον P⁴⁶ NA, C [5%] [NU]

⁹ εχωμεν f³⁵ P⁴⁶ NA, B, C [70%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || εχομεν [30%]

¹⁰ του *rell* || --- CP

¹¹ ο f³⁵ P^{46v} C [92%] RP, HF, OC, TR, NU || ος NA, B, I [8%] || ω CP

¹² διηνεκες *rell* || 1 εν ω̄ οτι και του αβρααμ προετιμηθη CP

[Melchizedek greater than Abraham]

4 Θεωρείτε δε πηλικος οὔτος, ὧ και¹ δεκατην ἄβρααμ ἔδωκεν ἐκ των ακροθινιων ὁ πατριαρχης: 5 Και οἱ μεν ἐκ των υἱων Λευι την ἱερατειαν λαμβανοντες ἐντολην ἐχουσιν ἀποδεκατου τον λαον, κατα τον νομον—τουτ' ἐστιν τους ἀδελφους αυτων—καιπερ ἐξεληλυθοτας² ἐκ της οσφυος ἄβρααμ. 6 Ὁ δε μη γενεαλογουμενος ἐξ αυτων δεδεκατωκεν τον³ ἄβρααμ και τον ἐχοντα τας επαγγελιας ευλογηκεν. 7 Χωρις δε πασης ἀντιλογιας το ἐλαττον ὑπο του κρειττονος ευλογειται. 8 Και ὡδε μεν δεκατας ἀποθνησκοντες ἀνθρωποι λαμβανουσιν, ἐκει δε μαρτυρουμενος ὅτι ζῆ 9—και ὡς ἐπος εἰπειν, δια⁴ ἄβρααμ και Λευι, ὁ δεκατας λαμβανων, δεδεκατωται, 10 ἐτι γαρ ἐν τη οσφυι του πατρος ἦν ὅτε συνητησεν αυτω ὁ⁵ Μελχισεδεκ.

[Melchizedek greater than Aaron]

11 Εἰ μεν ουν τελειωσις δια της Λευιτικης ἱερωσυνης ἦν (ὁ λαος γαρ ἐπ' αυτη⁶ νενομοθητητο),⁷ τίς ἐτι χρεια κατα την ταξιν Μελχισεδεκ ἕτερον ἀνιστασθαι ἱερα, και ου κατα την ταξιν Ααρων λεγεσθαι? 12 (Μετατιθεμενης γαρ της ἱερωσυνης, ἐξ ἀναγκης και νομου μεταθεσις γινεται.) 13 Εφ' ὃν γαρ λεγεται ταυτα, φυλης ἕτερας μετεσχηκεν, ἀφ' ἧς ουδεις προσεσχηκεν τω θυσιαστηριω. 14 Προδηλον γαρ ὅτι ἐξ Ιουδα ἀνατεταλκεν ὁ Κυριος ἡμων, εἰς ἦν φυλην ουδεν περι ἱερωσυνης⁸ Μωυσης^{9,10} ἐλαλησεν. 15 Και περισσοτερον ἐτι καταδηλον ἐστιν, εἰ κατα την ὁμοιοτητα Μελχισεδεκ ἀνισταται ἱερευς ἕτερος, 16 ὃς ου κατα νομον ἐντολης σαρκινης¹¹ γεγυνηεν, ἀλλα κατα δυναμιν ζωης ἀκαταλυτου. 17 Μαρτυρει¹² γαρ ὅτι “Συ¹³ ἱερευς εἰς τον αἰωνα κατα την ταξιν Μελχισεδεκ.”

18 Αθητησις μεν γαρ γινεται προαγουσης ἐντολης δια το αυτης ἀσθενες και ἀνωφελες 19 (ουδεν γαρ ἐτελειωσεν ὁ νομος), ἐπεισαγωγή δε κρειττονος ἐλπιδος, δι' ἧς ἐγγιζομεν τω Θεω.

[Our eternal High Priest represents us eternally]

20 Και, καθ' ὅσον ου χωρις ὀρκωμοσιας 21—οἱ μεν γαρ χωρις ὀρκωμοσιας εἰσιν ἱερεις γεγονοτες, ὁ δε μετα ὀρκωμοσιας δια του λεγοντος προς αυτον, “Ὁμοσεν Κυριος και ου μεταμεληθησεται· συ ἱερευς εἰς τον αἰωνα κατα την ταξιν Μελχισεδεκ”¹⁴—22 κατα τοσουτον¹⁵ κρειττονος¹⁶ διαθηκης γεγυνηεν ἐγγυος Ιησους. 23 Και οἱ μεν πλειονες εἰσιν γεγονοτες ἱερεις δια το θανατω κωλυεσθαι παραμενειν. 24 Ὁ δε, δια το μενειν αυτον εἰς τον αἰωνα, ἀπαραβατον ἐχει την ἱερωσυνην. 25 Ὅθεν και σωζειν εἰς το παντελες δυναται τους προσερχομενους δι' αυτου τω Θεω, παντοτε ζων εἰς το ἐντυγχανειν ὑπερ¹⁷ αυτων.

26 Τοιουτος γαρ ἡμιν¹⁸ ἐπρεπεν ἀρχιερευς—ὄσιος, ἀκακος, ἀμιαντος, κεχωρισμενος ἀπο των ἁμαρτωλων, και ὑψηλοτερος των ουρανων γενομενος—27 ὃς ουκ ἐχει καθ' ἡμεραν¹

¹ και f³⁵ NA,C [98%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶B [2%]

² ἐξεληλυθοτας *rell* || ἐξεληλυθοτες CP

³ τον f³⁵ A [96%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶NB,C [4%] NU

⁴ δια f³⁵ A,C [92%] RP, HF, OC, TR, CP || δι P⁴⁶NB [8%] NU

⁵ ο f³⁵ A [92%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶NB,C [8%] NU

⁶ αυτη f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP || αυτης P⁴⁶NA,B,C [5%] NU || αυτην [5%]

⁷ νενομοθητητο f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP || νενομοθητηται P⁴⁶NA,B,C [6%] NU

⁸ ἱερωσυνης f³⁵ (90.4%) RP, HF, OC, TR, CP || ἱεροσυνης (6.4%) || ἱερωων P⁴⁶NA,B,C (3.1%) NU (Wherever ἱερωσυνης occurs, the alternate spelling also occurs, its attestation not exceeding 10%.)

⁹ μωυσης f³⁵ P⁴⁶NA,B,C (75.3%) RP, HF, OC, CP, NU || μωσης (24.7%) TR

¹⁰ ουδεν περι ἱερωσυνης μωυσης f³⁵ (95.1%) RP, HF, OC, TR, CP || ~ 2314 A,B,C (1.7%) NU || ~ 2341 P⁴⁶N (1.9%) || ~ 1423 (1.2%)

¹¹ σαρκινης f³⁵ P⁴⁶NA,B,C [50%] NU || σαρκικης [50%] RP, HF, OC, TR, CP

¹² μαρτυρει f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, TR, CP || μαρτυρειται P⁴⁶NA,B [3%] NU

¹³ συ f³⁵ NA,B,C [70%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || 1 εἰ P⁴⁶ [29%] || --- [1%] *lat*

¹⁴ κατα την ταξιν μελχισεδεκ f³⁵ A (97.9%) RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶B,C (1.9%) NU || N omits whole quote

¹⁵ τοσουτον f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP || τοσουτο P⁴⁶NA,B,C [5%] NU || τοσουτω [1%]

¹⁶ κρειττονος f³⁵ P⁴⁶A [96%] RP, HF, OC, TR, CP || και κρειττονος NB,C [3%] [NU] || --- [1%]

¹⁷ ἐντυγχανειν ὑπερ *rell* || ~ 21 CP

¹⁸ ἡμιν f³⁵ NC [98%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 και P⁴⁶A,B [2%] NU

αναγκη, ὡς περ οἱ ἀρχιερεῖς, προτερον ὑπερ των ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἐπειτα των του λαου· τουτο γαρ ἐποίησεν ἐφαπαξ ἑαυτον ἀνενεγκας. 28 Ὁ νομος γαρ ἀνθρωπος καθιστησιν ἀρχιερεῖς ἐχοντας ἀσθενειαν, ὁ λογος δε τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετα τον νομον Υἱον εἰς τον αἰωνα τετελειωμενον.

[Priest and Mediator of a better covenant]

8.1 Κεφαλαιον δε ἐπι τοῖς λεγομενοις: Τοιουτον ἐχομεν Ἀρχιερεα, ὃς ἐκαθισεν ἐν δεξια του θρονου τῆς Μεγαλωσυνης ἐν τοῖς ουρανοῖς, 2 των ἁγίων Λειτουργος και τῆς σκηνης τῆς ἀληθινης, ἣν ἐπηξεν ὁ Κυριος, και² οὐκ ἀνθρωπος. 3 Πας γαρ ἀρχιερεὺς εἰς το προσφέρειν δωρα τε και θυσίας καθισταται (ὄθεν ἀναγκαιον ἐχειν τι και τουτον ὃ προσενεγκοι)³ 4—Εἰ μεν γαρ⁴ ἦν ἐπι γῆς, οὐδ' ἀν ἦν ἱερεὺς, οὐτων των ἱερεων⁵ των προσφεροντων κατα τον⁶ νομον τα δωρα· 5 οἵτινες ὑποδειγματι και σκια λατρευουσιν των ἐπουρανιων (καθως κεχηματισται Μωυσης μελλων ἐπιτελειν την σκηνην: “Ὅρα γαρ”, φησιν, “ποιησεις⁷ παντα κατα τον τυπον τον δειχθεντα σοι ἐν τῷ ὄρει”)—6 νυνι⁸ δε διαφορωτερας τετευχεν⁹ λειτουργίας, ὅσω και¹⁰ κρειττονος ἐστιν διαθηκῆς Μεσιτης, ἣτις ἐπι κρειττοσιν ἐπαγγελιαὶς νενομοθετηται.

[A new covenant]

7 Εἰ γαρ ἡ πρώτη ἐκεῖνη ἦν ἀμεμπτος, οὐκ ἀν δευτερας ἐζητειτο τοπος· 8 μεμφομενος γαρ αυτοις¹¹ λεγει:

“Ἴδου, ἡμεραι ἐρχονται”, λεγει Κυριος, “και συντελεσω ἐπι τον οικον Ἰσραηλ και ἐπι τον οικον Ἰουδα διαθηκην καινην—9 οὐ κατα την διαθηκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατρασιν αυτων ἐν ἡμερα ἐπιλαβομενου μου τῆς χειρος αυτων ἐξαγαγειν αυτοὺς ἐκ γῆς Αἰγυπτου, ὅτι αυτοι οὐκ ἐνεμειναν ἐν τῇ διαθηκῇ μου, καγὼ ἠμελησα αυτων,” λεγει Κυριος.

10 “Ὅτι αὕτη ἡ διαθηκῆ ἦν διαθησομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραηλ μετα τὰς ἡμερας ἐκεῖνας”, λεγει Κυριος, “διδους νομοὺς μου εἰς την διανοιαν αυτων και ἐπι καρδιας αυτων ἐπιγραφω αυτοὺς· και ἐσομαι αυτοῖς εἰς Θεον και αυτοι ἐσονται μοι εἰς λαον. 11 Και οὐ μὴ διδασῶσιν ἕκαστος τον πλησιον¹² αυτου και ἕκαστος τον ἀδελφον αυτου, λεγων, ‘Γνωθι τον Κυριον’, ὅτι παντες εἰδησουσιν με, ἀπο μικρου αυτων¹³ ἕως μεγαλου αυτων. 12 Ὅτι ἰλεως¹⁴ ἐσομαι ταις ἀδικιας αυτων, και των ἁμαρτιων αυτων και των ἀνομιων αυτων¹⁵ οὐ μὴ μνησθῶ ἐτι.”

13 Ἐν τῷ λεγειν ‘καινην’ πεπαλαιωκεν την πρώτην· το δε παλαιουμενον και γηρασκον ἐγγυς ἀφανισμου.

¹ καθ' ἡμεραν *rell* || καθημέραν **f**³⁵ [30%] (I include this for the record, and so as not to lose sight of it, but since there is evidently no difference in meaning I stay with the conventional pointing.)

² και **f**³⁵ **A** [97%] **RP, HF, OC, TR, CP** || --- **P**⁴⁶ **NB** [3%] **NU**

³ προσενεγκοι **f**³⁵ [20%] || προσενεγκη *rell* (Optative or Subjunctive?)

⁴ γαρ **f**³⁵ [96%] **RP, HF, OC, TR, CP** || οὐν **P**⁴⁶ **NA, B** [4%] **NU**

⁵ των ἱερεων **f**³⁵ [93.8%] **RP, HF, OC, TR, CP** || 2 (1.7%) || --- **P**⁴⁶ **NA, B** (4.5%) **NU**

⁶ τον **f**³⁵ [95%] **RP, HF, OC, TR, CP** || --- **P**⁴⁶ **NA, B** [5%] **NU**

⁷ ποιησεις **f**³⁵ **NA, B** [95%] **RP, HF, OC, CP, NU** || ποιησης [5%] **TR** || --- **P**⁴⁶

⁸ νυνι **f**³⁵ **NA** [98%] **RP, HF, OC, TR, CP[NU]** || νυν **P**⁴⁶ **B** [2%]

⁹ τετευχεν **f**³⁵ **B** [40%] **OC, TR** || τετευχεν **P**⁴⁶ **NA** [50%] **RP, HF, NU** || τετευχηκεν [10%] **CP** (These are alternate forms of the perfect [apparently], so the meaning remains the same; τετευχεν appears to be a simplification of the older form.)

¹⁰ και *rell* || --- [10%] **CP**

¹¹ αυτοις **f**³⁵ **P**⁴⁶ **B** [90%] **RP, HF, OC, TR, CP** || αυτοὺς **NA, I** [10%] **NU**

¹² πλησιον **f**³⁵ [35%] **lat, TR** || πολιτην **P**⁴⁶ **NA, B** [65%] **syr, cop, RP, HF, OC, CP, NU**

¹³ αυτων **f**³⁵ [85%] **RP, HF, OC, TR, CP** || --- **P**⁴⁶ **NA, B** [15%] **NU**

¹⁴ ἰλεως *rell* || ἰλεος [15%]

¹⁵ και των ἀνομιων αυτων **f**³⁵ **A** (94.4%) **RP, HF, OC, TR, CP** || 123 (1.8%) || --- **P**⁴⁶ **NB** (3.5%) **NU** || 12 ἀδικιων 4 (0.4%)

[The earthly sanctuary]

9.1 Είχε μεν ουν και¹ ἡ πρώτη² δικαιωματα λατρειας το τε ἅγιον κοσμικον. 2 Σκηνη γαρ κατεσκευασθη: ἡ πρώτη, εν ἣ ἡ τε λυχνια και ἡ τραπεζα και ἡ προθεσις των αρτων, ἣτις λεγεται Ἅγια· 3 μετα δε το δευτερον καταπετασμα σκηνη ἡ λεγομενη Ἅγια Ἅγιων, 4 χρυσου ενχουσα θυμιατηριον και την κιβωτον της διαθηκης περικεκαλυμμενη παντοθεν χρυσιω, εν ἣ σταμνος χρυση ενχουσα το μαννα και ἡ ῥαβδος Ααρων ἡ βλαστησασα και αἱ πλακες της διαθηκης· 5 ὑπερανω δε αυτης Χερουβιμ³ δοξης κατασκιαζοντα το ἱλαστηριον (περι ὧν ουκ εστιν νυν λεγειν κατα μερος).

[The service of that sanctuary]

6 Τουτων δε οὕτως κατεσκευασμενων, εις μεν την πρωτην σκηνην δια παντος εισιασιν οἱ ἱερεις, τας λατρειας επιτελουντες, 7 εις δε την δευτεραν ἀπαξ του ενιαυτου μονος ὁ αρχιερευς, ου χωρις αἱματος, ὃ προσφερει ὑπερ ἑαυτου και των του λαου αγνοηματων· 8 τουτο δηλουντος του Πνευματος του Ἁγίου μηπω πεφανερωσθαι⁴ την των Ἁγιων ὁδον ετι της πρωτης σκηνης ενχουσης στασιν· 9 ἣτις παραβολη εις τον καιρον τον⁵ ενεστηκοτα, καθ' ὃν⁶ δωρα τε και θυσαι προσφέρονται μη δυναμεναι κατα συνειδησιν τελειωσαι τον λατρευοντα—10 μονον επι βρωμασιν και πομασιν και διαφοροις βαπτισμοις και⁷ δικαιωμασιν⁸ σαρκος, μεχρι καιρου διορθωσεως επικειμενα.

[Christ serves in the heavenly sanctuary]

11 Χριστος δε παραγενομενος Αρχιερευς των μελλοντων⁹ αγαθων δια της μειζονος και τελειοτερας σκηνης ου χειροποιητου, τουτ' εστιν, ου ταυτης της κτισεως, 12 ουδε δι' αἱματος τραγων και μοσχων, δια δε του ιδιου αἱματος, εισηλθεν εφαπαξ εις τα Ἅγια, αιωνιαν λυτρωσιν εὐρομενος.¹⁰ 13 Εἰ γαρ το αἷμα ταυρων και τραγων,¹¹ και σποδος δαμαλεως ῥαντιζουσα τους κεκοινωνημενους, ἁγιαζει προς την της σαρκος καθαροτητα, 14 ποσω μαλλον το αἷμα του Χριστου, ὃς δια Πνευματος Ἁγίου¹² ἑαυτον προσηνεγκεν αμωμον τω Θεω, καθαριει την συνειδησιν ὑμων¹³ απο νεκρων εργων εις το λατρευειν Θεω ζωντι? 15 Και δια τουτο διαθηκης καινης Μεσιτης εστιν, ὅπως—θανατου γενομενου εις απολυτρωσιν των επι τη πρωτη διαθηκη παραβασεων—την επαγγελιαν λαβωσιν οἱ κεκλημενοι της αιωνιου κληρονομιας.

[The earthly sanctuary inaugurated with blood]

16 Ὅπου γαρ διαθηκη, θανατον αναγκη φερεσθαι του διαθεμενου.¹⁴ 17 διαθηκη γαρ επι νεκροις βεβαια, επει μηποτε ισχυει ὅτε ζη ὁ διαθεμενος. 18 Ὅθεν ουδε¹⁵ ἡ πρώτη χωρις αἱματος ενκεκαινισται· 19 λαληθεισης γαρ πασης εντολης κατα¹⁶ νομον ὑπο Μωυσεος¹⁷ παντι τω¹⁸ λαω, λαβων το αἷμα των μοσχων και τραγων,¹⁹ μετα ὕδατος και εριου κοκκινου

¹ και **ƒ³⁵** **NA** [97%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P^{46v} B [3%]

² πρώτη **ƒ³⁵** P⁴⁶ **NA, B** [70%] RP, HF, CP, NU || 1 σκηνη [30%] OC, TR

³ χερουβιμ **ƒ³⁵** (A) [98%] RP, HF, OC, TR, CP || χερουβιν P⁴⁶ **NA** (B) [2%] NU

⁴ πεφανερωσθαι *rell* || πεφανωσθαι CP

⁵ τον *rell* || τουτον CP

⁶ ον **ƒ³⁵** [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ην **NA, B** [5%] NU || ων 1248

⁷ και **ƒ³⁵** B (95.4%) RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ **NA** (4.6%) NU

⁸ δικαιωμασιν **ƒ³⁵** (94.2%) RP, HF, OC, TR, CP || δικαιωματα P⁴⁶ **NA, B** (5.5%) NU || two other readings (0.4%)

⁹ μελλοντων **ƒ³⁵** **NA** (97.5%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 των (1.4%) || γενομενων (P⁴⁶) B (1.1%) NU

¹⁰ ευρομενος **ƒ³⁵** [20%] || ευραμενος *rell* (2nd aorist or 1st aorist? There is apparently no difference in meaning.)

¹¹ ταυρων και τραγων **ƒ³⁵** [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 321 P⁴⁶ **NA, B** [3%] NU

¹² αγιου **ƒ³⁵** [29%] lat || αγιου αιωνιου [1%] || αιωνιου *rell* (The majority reading is certainly inviting.)

¹³ υμων **ƒ³⁵** **NA** [85%] RP, HF, OC, TR || ημων A [15%] CP, NU (Codex B is no longer available from here to the end.)

¹⁴ διαθεμενου **ƒ³⁵** **NA, B** [88%] RP, HF, OC, TR, NU || διατιθεμενου [12%] CP

¹⁵ ουδε **ƒ³⁵** A, C [55%] NU || ουδ **NA** [45%] RP, HF, OC, TR, CP || ουθ P⁴⁶

¹⁶ κατα **ƒ³⁵** **NA** [85%] RP, HF, TR, CP || 1 τον P⁴⁶ A, C [15%] OC, NU

¹⁷ μωυσεος **ƒ³⁵** [35%] CP || μωυσεως **NA** [45%] RP, HF, OC, NU || μωσεως A [20%] TR

¹⁸ τω *rell* || --- CP

¹⁹ και τραγων **ƒ³⁵** (78%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 των 3 **NA, C** (5.1%) [NU] || --- P⁴⁶ (16.2%) || two other readings (0.7%)

και ὑσσωπου, αυτο τε το βιβλιον και παντα τον λαον ερραντισεν,¹ 20 λεγων, “Τουτο το αίμα της διαθηκης ἦς ενετειλατο προς ὑμας ὁ Θεος.” 21 Και την σκηνην δε και παντα τα σκευη της λειτουργιας τω αίματι ὁμοίως ερραντισεν. 22 Και σχεδον εν αίματι παντα καθαριζεται κατα τον νομον, και χωρις αίματεκχυσιας ου γινεται αφεσις.

[The heavenly sanctuary inaugurated with Christ's blood]

23 Αναγκη ουν τα μεν ὑποδειγματα των εν τοις ουρανοις τουτοις καθαριζεσθαι, αυτα δε τα επουρανια κρειττοσιν θυσιας παρα ταυτας.² 24 Ου γαρ εις χειροποιητα ἄγια εισηλθεν³ ὁ⁴ Χριστος, αντιτυπα των αληθινων, ἀλλ’ εις αυτον τον ουρανον, νυν εμφανισθηναι τω προσωπω του Θεου ὑπερ ἡμων· 25 ουδ’ ἵνα πολλακις προσφερῆ ἑαυτον, ὡσπερ ὁ αρχιερευς εισερχεται εις τα Ἅγια κατ’ ενιαυτον εν αίματι αλλοτριω 26—επει εδει αυτον πολλακις παθειν απο καταβολης κοσμου· νυν⁵ δε, ἀπαξ επι συντελειᾳ των αιωνων, εις αθετησιν⁶ ἁμαρτιας δια της θυσιας αυτου πεφανερωται. 27 Και καθ’ ὅσον⁷ αποκειται τοις ανθρωποις ἀπαξ αποθανειν, μετα δε τουτο κρισις, 28 οὕτως και⁸ ὁ Χριστος, ἀπαξ προσενεχθεις εις το πολλων ανενεγκειν ἁμαρτιας—εκ δευτερου χωρις ἁμαρτιας οφθησεται τοις αυτον απεκδεχομενοις εις σωτηριαν.

[Animal blood is insufficient]

10.1 Σκιαν γαρ εχων ὁ νομος των μελλοντων αγαθων, ουκ αυτην την εικονα των πραγματων, κατ’ ενιαυτον ταις αυταις θυσιας ἄς προσφερουσιν εις το διηνεκες ουδεποτε δυναται⁹ τους προσερχομενους τελειωσαι. 2 Επει ουκ¹⁰ αν επαυσαντο προσφερομεναι, δια το μηδεμιαν εχειν ετι συνειδησιν ἁμαρτιων τους λατρευοντας, ἀπαξ κεκαθαρμενους?¹¹ 3 Αλλ’ εν αυταις αναμνησις ἁμαρτιων κατ’ ενιαυτον, 4 αδυνατον γαρ αίμα ταυρων και τραγων αφαιρειν ἁμαρτιας.

[“I have come to do your will, O God”]

5 Διο εισερχομενος εις τον κοσμον λεγει: “Θυσιαν και προσφοραν ουκ ηθελησας, σωμα δε κατηρτισω μοι· 6 ὀλοκαυτωματα και περι ἁμαρτιας ουκ ευδοκησας.”¹² 7 Τοτε ειπον, Ἴδου ἦκω—εν κεφαλιδι βιβλιου γεγραπται περι εμου—του ποιησαι, ὁ Θεος, το θελημα σου.” 8 Ανωτερον λεγων ὅτι “Θυσιαν και προσφοραν¹³ και ὀλοκαυτωματα και περι ἁμαρτιας ουκ ηθελησας, ουδε ευδοκησας” (αίτινες κατα τον¹⁴ νομον προσφερονται), 9 τοτε ειρηκεν, “Ἴδου ἦκω του ποιησαι, ὁ Θεος, το θελημα σου.”¹⁵ Αναιρει το πρωτον ἵνα το δευτερον στηση. 10 Εν ᾧ θεληματι ἠγιασμενοι εσμεν οἱ¹⁶ δια της προσφορας του σωματος¹⁷ Ἰησου Χριστου εφαπαξ.

¹ ερραντισεν f³⁵ [85%] RP, HF, OC, TR, CP, N-A || ερραντισεν P⁴⁶ NA, C [15%] UBS (Also in verse 21.)

² ταυτας *rell* || ταυταις CP

³ αγια εισηλθεν f³⁵ C [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 P⁴⁶ NA [5%] NU

⁴ ο f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ NA, C [5%] NU

⁵ νυν f³⁵ [92%] RP, HF, OC, TR, CP || νυνι NA, C [8%] NU

⁶ αθετησιν f³⁵ P⁴⁶ C [98%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 της NA, I [2%] [NU]

⁷ καθ’ ὅσον *rell* || καθόσον f³⁵ [20%] (I include this for the record, and so as not to lose sight of it; but since there is evidently no difference in meaning, I stay with the conventional spelling.)

⁸ και f³⁵ P⁴⁶ NA, C [95%] RP, HF, OC, CP, NU || --- [5%] TR

⁹ δυναται f³⁵ P⁴⁶ [40%] lat^{pt}, bo, OC, TR, CP, NU || δυνανται NA, C [59%] lat^{pt}, syr, sa, RP, HF || --- [1%] (The subject of the verb is ‘the law’ [sg], not ‘the sacrifices’ [pl]; P⁴⁶ preserves the correct reading.)

¹⁰ ουκ *rell* || --- [5%] CP

¹¹ κεκαθαρμενους f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || κεκαθαρισμενους P⁴⁶ NA [4%] NU || κεκαθερισμενους A, C [1%]

¹² ευδοκησας *rell* || ηυδοκησας C [15%] (This statement obtains in verse 8 below as well.)

¹³ θυσιαν και προσφοραν f³⁵ I [96%] RP, HF, OC, TR, CP || θυσιας και προσφορας NA, C [4%] NU

¹⁴ τον f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ NA, C [10%] NU

¹⁵ ο θεος το θελημα σου f³⁵ (71.6%) RP, HF, OC, TR || 12 μου 345 (2.6%) || ~ 34512 (5.4%) || ~ 34512 μου (4.5%) CP || 345 P⁴⁶ NA, C (15.1%) NU || three other variants (0.9%)

¹⁶ οι f³⁵ [90%] RP, HF, TR, CP || --- P⁴⁶ NA, C [9%] OC, NU || ημεις [1%]

¹⁷ σωματος f³⁵ P⁴⁶ NA, C [95%] RP, HF, CP, NU || σωματος του [5%] OC, TR

[Christ perfects forever]

11 Και πας μεν ιερευς¹ ἔστηκεν καθ' ἡμεραν² λειτουργων και τας αυτας πολλακις προσφερων θυσιας, αιτινες ουδεποτε δυνανται περιελειν ἁμαρτιας· 12 αυτος³ δε, μιαν ὑπερ ἁμαρτιων προσενεγκας θυσιαν εις το διηνεκες, εκαθισεν εν δεξια του Θεου· 13 το λοιπον εκδεχομενος ἕως τεθωσιν οἱ εχθροι αυτου ὑποποδιον των ποδων αυτου, 14 μια γαρ προσφορα τετελειωκεν εις το διηνεκες τους ἁγιαζομενους.

15 Μαρτυρει δε ἡμιν και το Πνευμα το Ἅγιον, μετα γαρ το προειρηκεναι:⁴ 16 “Αὐτή ἡ διαθηκη ἦν διαθησομαι προς αυτους μετα τας ἡμερας εκεινας, λεγει Κυριος, διδους νομους μου επι καρδιας αυτων και επι των διανοιων⁵ αυτων επιγραφω αυτους,⁶ 17 και των ἁμαρτιων αυτων και των ανομιων αυτων ου μη μνησθω⁷ ετι.” 18 Ὅπου δε αφεσις τουτων,⁸ ουκετι προσφορα περι ἁμαρτιας.

[Hold fast the confession of hope]

19 Εχοντες ουν, αδελφοι, παρρησιαν εις την εισοδον των Ἅγιων εν τω αἵματι Ἰησου, 20 ἦν ενεκαινισεν ἡμιν ὁδον προσφατου και ζωσαν, δια του καταπετασματος, τουτ' εστιν, της σαρκος αυτου, 21 και ἱερα μεγαλν επι τον οικον του Θεου, 22 προσερχωμεθα⁹ μετα αληθινης καρδιας εν πληροφωρια πιστεως, ερραντισμενοι¹⁰ τας καρδιας απο συνειδησεως πονηρας και λελουμενοι¹¹ το σωμα¹² ὕδατι καθαρω. 23 Κατεχωμεν¹³ την ὁμολογιαν της ελπιδος ακλινη, πιστος γαρ ὁ επαγγειλαμενος. 24 Και κατανωμεν αλληλους εις παροξυσμον αγαπης και καλων εργων, 25 μη εγκαταλειποντες την επισυναγωγην ἑαυτων (καθως εθος τισιν), αλλα παρακαλουντες, και τοσουτω μαλλον ὁσω βλεπετε εγγιζουσιν την ἡμεραν.

[A severe warning]

26 Ἐκουσιως γαρ ἁμαρτανοντων ἡμων μετα το λαβειν την επιγνωσιν της αληθειας, ουκετι περι ἁμαρτιων απολειπεται θυσια, 27 φοβερα δε τις εκδοχη κρισεως και πυρος ζηλος εσθιειν μελλοντος τους ὑπεναντιους. 28 Αθετησας τις νομον Μωυσεος¹⁴ χωρις οικτιρμων επι δυσιν ἢ τρισιν¹⁵ μαρτυσιν αποθιησκει. 29 Ποσω, δοκειτε, χειρονος αξιωθησεται τιμωριας ὁ τον Υἱον του Θεου καταπατησας, και το αἷμα της διαθηκης κοινον ἡγησαμενος εν ὧ ἡγιασθη, και το Πνευμα της χαριτος ενυβρισας? 30 Οἰδαμεν γαρ τον ειποντα, “Ἐμοι εκδικησις, εγω ανταποδωσω, λεγει Κυριος”.¹⁶ και παλιν, “Κυριος κρινει¹⁷ τον λαον αυτου.” 31 Φοβερον το εμπεισιν εις χειρας Θεου ζωντος!

[A word of encouragement]

32 Αναμιμνησκεσθε δε τας προτερον ἡμερας εν αἷς, φωτισθεντες, πολλην αθλησιν ὑπεμεινατε παθηματων: 33 τουτο μεν ονειδισμοις τε και θλιψεσιν θεατριζομενοι, τουτο δε

¹ ιερευς f³⁵ P^{46,79v} ⲛ [80%] lat,bo,RP,HF,OC,TR,NU || αρχιερευς A,C [20%] syr,sa,CP

² καθ' ἡμεραν rell || καθημέραν f³⁵ [20%] (I include this for the record, and so as not to lose sight of it; but since there is evidently no difference in meaning, I stay with the conventional spelling.)

³ αυτος f³⁵ [92%] RP,HF,OC,TR,CP || ουτος P^{13,46,79v} ⲛA,C [8%] NU

⁴ προειρηκεναι f³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || ειρηκεναι P^{13,46} ⲛA,C [5%] NU

⁵ επι των διανοιων f³⁵ (91.6%) RP,HF,OC,TR,CP || επι την διανοιαν P^{13,46} ⲛA,B,C,I (4.2%) NU || εις την διανοιαν (3.5%) || --- [homoioteleuton] (0.7%)

⁶ αυτους rell || αυτους υστερον λεγει [15%] || αυτους τοτε ειρηκεν [1%]

⁷ μνησθω f³⁵ P⁴⁶ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || μνησθησομαι P¹³ ⲛA,C,I [3%] NU

⁸ τουτων f³⁵ P⁴⁶ A,C [95%] RP,HF,OC,TR,NU || αυτων [5%] CP || --- ⲛ

⁹ προσερχωμεθα f³⁵ P¹³ ⲛA,C [60%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || προσερχομεθα (P⁴⁶) [40%]

¹⁰ ερραντισμενοι f³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || ρεραντισμενοι P⁴⁶ ⲛA,C [3%] NU

¹¹ λελουμενοι f³⁵ P⁴⁶ A,C [95%] HF,OC,TR,CP || λελουσμενοι ⲛ [5%] RP,NU

¹² το σωμα rell || τω σωματι [15%]

¹³ κατεχωμεν rell || κατεχομεν [20%]

¹⁴ μωυσεος f³⁵ [30%] CP || μωυσεως ⲛC [55%] RP,HF,OC,NU || μωσεως A [15%] TR

¹⁵ τρισιν rell || τρισι OC

¹⁶ λεγει κυριος f³⁵ A (96%) RP,HF,OC,TR,CP || --- P^{13v,46} ⲛ (4%) NU

¹⁷ κυριος κρινει f³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 21 ⲛA [4%] NU || 2 [1%]

κοινωνιοι των ούτως αναστρεφόμενων¹ γεννηθέντες. 34 Και γαρ τοις δεσμοις μου² συνεπαθήσατε και την άρπαγην των ύπαρχοντων ύμων μετα χαρας προσεδεξασθε, γινωσκοντες εχειν έαυτοις³ κρειττονα ύπαρξιν εν ουρανοις⁴ και μενουσαν.

35 Μη αποβαλητε ουν την παρρησιαν ύμων, ήτις εχει μισθαποδοσιαν μεγαλην.⁵ 36 'Υπομονης γαρ εχετε χρειαυ ινα το θελημα του Θεου ποιησαντες κομισθητε την επαγγελιαν. 37 "Ετι γαρ μικρον όσον όσον,⁶ ό ερχομενος ήξει και ου χρονιει.⁷ 38 'Ο δε δικαιοσ⁸ εκ πιστεωσ ζηρεται, και εαν ύποστειληται, ουκ ευδοκει ή ψυχη μου εν αυτω." 39 'Ημεις δε ουκ εσμεν ύποστολης εις απωλειαν, αλλα πιστεωσ εις περιποιησιν ψυχης.⁹

[About faith]

11.1 Εστιν δε πιστις ελπιζόμενων ύποστασις, πραγματων ελεγχος ου βλεπομενων. 2 Εν ταυτη γαρ εμαρτυρηθησαν οι πρεσβυτεροι. 3 Πιστει νοουμεν κατηρτισθαι τους αιωνιας ρηματι Θεου, εις το μη εκ φαινομενων τα βλεπομενα¹⁰ γεγονειαι.

[Abel, Enoch, Noah]

4 Πιστει πλειονα θυσιαν Αβελ¹¹ παρα Καιν προσηνεγκεν τω Θεω, δι' ήσ εμαρτυρηθη ειναι δικαιοσ, μαρτυρουντος επι τοις δωροις αυτου του Θεου· και δι' αυτης, αποθανων, ετι λαλειται.¹² 5 Πιστει Ενωχ¹³ μετετεθη του μη ιδειν θανατον, και "ουχ εύρισκετο¹⁴ διοτι μετεθηκεν¹⁵ αυτον ό Θεοσ"; προ γαρ της μεταθεσεωσ αυτου¹⁶ μεμαρτυρηται ευηρεστηκειαι¹⁷ τω Θεω.

6 Χωρις δε πιστεωσ αδυνατον ευαρεστησαι, πιστευσαι γαρ δει τον προσερχομενον τω Θεω ότι εστιν και τοις εκζητουσιν αυτον μισθαποδοτης γινεται. 7 Πιστει χρηματισθεισ Νωε περι των μηδεπω βλεπομενων, ευλαβηθεισ, κατεσκευασεν κιβωτον εις σωτηριαν του οικου αυτου, δι' ήσ κατεκρινεν τον κοσμον και της κατα πιστιν δικαιοσυνης εγενετο κληρονομοσ.

[Abraham and Sarah]

8 Πιστει καλουμενοσ 'Αβρααμ ύπηκουσεν εξελθειν¹⁸ εις τον¹⁹ τοπον όν ημελλεν²⁰ λαμβανειν εις κληρονομιαν και εξηλθεν, μη επισταμενοσ που ερχεται. 9 Πιστει παρωκησεν²¹ εις²² γην της επαγγελιασ ώσ αλλοτριαν, εν σκηναις κατοικησασ, μετα Ισαακ και Ιακωβ, των συγκληρονομων της επαγγελιασ της αυτης· 10 εξεδεχετο γαρ την τους θεμελιουσ εχουσαν πολιν, ήσ τεχνιτης και δημιουργοσ ό Θεοσ.

¹ αναστρεφόμενων *rell* || αναστρεφόμενων CP

² δεσμοις μου **f**³⁵ **κ** [92.1%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 P⁴⁶ (1.6%) || δεσμοις A (6.3%) NU

³ εαυτοις **f**³⁵ [91%] CP, RP, HF || εν εαυτοις [4%] OC, TR || εαυτουσ P^{13,46} **κ**A [4%] NU || --- [1%]

⁴ εν ουρανοις **f**³⁵ (97%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 τοις 2 (0.9%) || --- P^{13,46} **κ**A (1.7%) NU || two other variants (0.3%)

⁵ μισθαποδοσιαν μεγαλην **f**³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 P⁴⁶ **κ**A [5%] NU

⁶ οσον *rell* || --- [15%] || οθεν [1%]

⁷ χρονιει **f**³⁵ A [98%] RP, HF, OC, TR, CP || χρονισει P⁴⁶ **κ** [2%] NU

⁸ δικαιοσ **f**³⁵ P¹³ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 μου P⁴⁶ **κ**A [3%] NU

⁹ ψυχης *rell* || --- CP

¹⁰ τα βλεπομενα **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || το βλεπομενον P¹³ **κ**A [4%] NU

¹¹ αβελ **f**³⁵ [80%] RP, OC, TR, CP || άβελ **κ**A [20%] HF, NU

¹² λαλειται **f**³⁵ [91%] RP, HF, OC, TR, CP || λαλει P^{13,46} **κ**A [8%] NU || μαρτυρειται [1%]

¹³ ενωχ **f**³⁵ [80%] OC, TR, CP || ένωχ **κ**A [20%] RP, HF, NU

¹⁴ ευρισκετο **f**³⁵ [92%] RP, HF, OC, TR, CP || ηυρισκετο P⁴⁶ **κ**A [8%] NU

¹⁵ μετεθηκεν *rell* || μετετεθηκεν **κ** [10%] || μετατεθηκεν [2%] CP

¹⁶ αυτου **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P^{13,46} **κ**A [4%] NU

¹⁷ ευηρεστηκειαι **f**³⁵ P⁴⁶ **κ** [75%] RP, HF, OC, TR, CP || ευαρεστηκειαι A [25%] NU (Soden here mentions **K**^r specifically for the second time and assigns it to the minority reading, but he is certainly in error.)

¹⁸ εξελθειν *rell* || εξελθων CP

¹⁹ τον **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ **κ**A [3%] NU

²⁰ ημελλεν **f**³⁵ P⁴⁶ **κ**A [75%] RP, HF, TR, NU || εμελλεν [25%] OC, CP

²¹ παρωκησεν **f**³⁵ P⁴⁶ **κ**A [90%] RP, HF, OC, TR, NU || 1 αβρααμ [10%] CP

²² εις **f**³⁵ P⁴⁶ **κ**A [80%] RP, HF, CP, NU || 1 την [20%] OC, TR (Soden here mentions **K**^r specifically for the third time and assigns it to the minority reading, but he is certainly in error.)

11 Πιστει και αυτη Σαρρα¹ δυναμιν εις καταβολην σπερματος ελαβεν και παρα καιρον ἡλικιας ετεκεν,² επει πιστον ἡγησατο τον επαγγειλαμενον. 12 Διο και αφ' ἑνος εγεννηθησαν,³ και ταυτα νεκρωμενου, καθως τα αστρα του ουρανου τω πληθει και ὡς ἡ⁴ αμμος⁵ ἡ παρα το χειλος της θαλασσης ἡ αναριθμητος.

[Seeking a heavenly homeland]

13 Κατα πιστιν απεθανον οὔτοι παντες—μη λαβοντες⁶ τας επαγγελιας, αλλα πορρωθεν αυτας ιδοντες⁷ και ασπασαμενοι, και ὁμολογησαντες ὅτι ξεινοι και παρεπιδημοι εισιν επι της γης. 14 Οἱ γαρ τοιαυτα λεγοντες εμφανιζουσιν ὅτι πατριδα επιζητουσιν. 15 Και ει μεν εκεινης εμνημονευον αφ' ἧς εξηλθον,⁸ ειχον αν καιρον ανακαμψαι. 16 Νυν⁹ δε κρειττονος ορεγονται, τουτ' εστιν, επουρανιου. Διο ουκ επαισχυνεται αυτους ὁ Θεος Θεος επικαλεισθαι αυτων· ἡτοιμασεν γαρ αυτοις πολιν.

[Patriarchs]

17 Πιστει προσειηνοχεν Ἀβρααμ τον Ισαακ, πειραζομενος· και τον μονογειη προσεφερεν ὁ τας επαγγελιας αναδεξαμενος, 18 προς ὃν ελαληθη ὅτι “Ἐν Ισαακ κληθησεται σοι σπερμα”, 19 λογισαμενος ὅτι και εκ νεκρων εγειρειν δυνατος ὁ Θεος· ὄθεν αυτον και εν παραβολη εκομισατο.

20 Πιστει¹⁰ περι μελλοντων ευλογησεν Ισαακ τον Ιακωβ και τον Ἡσαυ.¹¹ 21 Πιστει Ιακωβ, αποθνησκων, ἕκαστον των υἱων Ιωσηφ ευλογησεν, και προσεκυνησεν επι το ακρον της ραβδου αυτου. 22 Πιστει Ιωσηφ, τελευτων, περι της εξοδου των υἱων Ισραηλ εμνημονευσεν, και περι των οστων αυτου ενετειλατο.

[Moses]

23 Πιστει Μωυσης, γεννηθεις, εκρυβη τριμηνον ὑπο των πατερων αυτου, διοτι ειδον αστειον το παιδιον, και ουκ εφοβηθησαν το διαταγμα του βασιλεως. 24 Πιστει Μωυσης, μεγας γενομενος, ηρησατο λεγεσθαι υἱος θυγατρος Φαραω, 25 μαλλον ἔλομενος συγκακουχεισθαι τω λαω του Θεου ἢ προσκαιρον εχειν ἁμαρτιας απολαυσιν, 26 μειζονα πλουτον ἡγησαμενος των Αιγυπτου¹² θησαυρων τον ονειδισμον του Χριστου· απεβλεπεν γαρ εις την μισθαποδοσιαν. 27 Πιστει κατελιπεν Αιγυπτον, μη φοβηθεις τον θυμον του βασιλεως, τον γαρ Αορατον ὡς ὄρων εκαρτερησεν. 28 Πιστει πεποιηκεν το Πασχα και την προσχυσιν του αιματος, ινα μη ὁ ολοθρευων τα πρωτοτοκα θιγη αυτων. 29 Πιστει διεβησαν την Ερυθραν Θαλασσαν ὡς δια ξηρας,¹³ ἧς πειραν λαβοντες οἱ Αιγυπτιοι κατεποθησαν.

30 Πιστει τα τειχη Ἰεριχω¹⁴ επεσεν,¹⁵ κυκλωθεντα επι ἑπτα ἡμερας. 31 Πιστει Ῥααβ ἡ πορνη ου συναπωλετο τοις απειθησασιν, δεξαμενη τους κατασκοπους μετ' ειρηνης.

[Exploits achieved through faith]

32 Και τί ετι λεγω? Επιλειψει γαρ με¹⁶ διηγουμενον ὁ χρονος περι Γεδεων, Βαρακ τε και¹ Σαμψων και² Ιεφθαε, Δαυιδ τε και Σαμουηλ και των προφητων, 33 οἱ δια πιστεως

¹ σαρρα f³⁵ P^{13v} NA [84%] RP, HF, OC, TR || σαρρα στειρα P⁴⁶ [2%] NU || σαρρα η στειρα [4%] || σαρρα στειρα ουσα [10%] lat, syr, cop, CP

² ετεκεν f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P^{13v, 46} NA [3%] NU

³ εγεννηθησαν f³⁵ N [90%] syr, RP, HF, OC, TR, CP, NU || εγεννηθησαν P⁴⁶ A [10%] lat, N²⁴

⁴ ὡς η f³⁵ P⁴⁶ NA [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ὡσει [5%] TR

⁵ αμμος *rell* || αμμος CP

⁶ λαβοντες f³⁵ P⁴⁶ (90.3%) RP, HF, OC, TR, CP || κομισαμενοι N, I (8.8%) NU || προσδεξαμενοι A [alone] || --- (0.7%)

⁷ ιδοντες f³⁵ P⁴⁶ NA [98%] RP, HF, OC, CP, NU || 1 και πεισθεντες [2%] TR

⁸ εξηλθον f³⁵ (96.8%) RP, HF, OC, TR, CP || εξεβησαν P^{46v} NA (2.8%) NU || two other variants (0.4%)

⁹ νυν f³⁵ P⁴⁶ NA [95%] RP, HF, OC, CP, NU || νυνι [5%] TR

¹⁰ πιστει f³⁵ N [92%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 και P⁴⁶ A [8%] lat, cop, NU

¹¹ ἡσαυ f³⁵ [30%] || ησαυ NA [70%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

¹² αιγυπτου f³⁵ N [84%] RP, HF, OC, CP, NU || εν 1 A || εν αιγυπτω [15%] TR || αιγυπτιων [1%]

¹³ ξηρας f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 γης P^{13, 46} NA, 0227 [5%] NU

¹⁴ ιεριχω f³⁵ [80%] OC, TR, CP || ιεριχω NA [20%] RP, HF, NU

¹⁵ επεσεν f³⁵ P⁴⁶ [94%] RP, HF, OC, TR, CP || επεσαν NA [3%] NU || κατεπεσεν [2%] || επεσον [1%]

¹⁶ γαρ με f³⁵ P^{13, 46} I [95%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 NA [3%] NU || 2 [2%]

κατηγωνισαντο βασιλειας, ειργασαντο δικαιοσυνην, επετυχον επαγγελιων, εφραξαν στοματα λεοντων, 34 εσβεσαν δυναμιν πυρος, εφυγον στοματα μαχαιρας,³ ενεδυναμωθησαν⁴ απο ασθενειας, εγενηθησαν ισχυροι εν πολεμω, παρεμβολας εκλιναν αλλοτριων. 35 Ελαβον γυναικες εξ αναστασεως τους νεκρους αυτων· αλλοι δε ετυμπανισθησαν, ου προσδεξαμενοι την απολυτρωσιν, ινα κρειττονος αναστασεως τυχωσιν. 36 Έτεροι δε εμπαιγμων και μαστιγων πειραν ελαβον, ετι δε δεσμων και φυλακης. 37 Ελιθασθησαν, επρισθησαν, επειρασθησαν,⁵ εν φονω μαχαιρας⁶ απεθανον. Περιηλθον εν μηλωταις, εν αιγειοις δερμασιν· υστερουμενοι, θλιβομενοι, κακουχουμενοι⁷ 38—ων ουκ ην αξιος ο κοσμος—εν⁸ ερημιας πλανωμενοι και ορεσιν και σπηλαιοις και ταις οπαις της γης.

39 Και ουτοι παντες, μαρτυρηθεντες δια της πιστεως, ουκ εκομισαντο την επαγγελιαν, 40 του Θεου περι ημων κρειττον τι προβλεψαμενου, ινα μη χωρις ημων τελειωθωσιν.

[“Let us run with endurance”]

12.1 Τοιγαρουν και ημεις, τοσουτον εχοντες περικειμενον ημιν νεφος μαρτυρων, ογκον αποθεμενοι παντα και την ευπεριστατον⁹ αμαρτιαν, δι’ υπομονης τρεχωμεν¹⁰ τον προκειμενον ημιν αγωνια, 2 αφορωντες εις τον της πιστεως Αρχηγον και Τελειωτην, Ιησουν, ος αντι της προκειμενης αυτω χαρας υπεμεινεν σταυρον, αισχυνης καταφρονησας, εν δεξια τε του θρονου του Θεου κεκαθικεν.¹¹

[All legitimate children receive discipline]

3 Αναλογισασθε γαρ¹² τον τοιαυτην υπομεμενηκοτα υπο των αμαρτων εις αυτον¹³ αντιλογιαν, ινα μη καμητε, ταις ψυχαις υμων εκλυομενοι. 4 Ουπω μεχρις αιματος αντικατεστητε¹⁴ προς την αμαρτιαν ανταγωνιζομενοι. 5 Και εκλελησθε της παρακλησεως ητις υμιν ως υιοις διαλεγεται: “Υιε μου, μη ολιγωρει παιδειας Κυριου, μηδε εκλυου υπ’ αυτου ελεγχομενος· 6 ον γαρ αγαπα Κυριος παιδευει, μαστιγοι δε παντα υιον ον παραδεχεται.”

7 Ει¹⁵ παιδειαν υπομενετε, ως υιοις υμιν προσφερεται ο Θεος· τις γαρ εστιν¹⁶ υιος ον ου παιδευει πατηρ? 8 Ει δε χωρις εστε παιδειας (ης μετοχοι γενοασιν παντες), αρα νοθοι εστε και ουχ υιοι.¹⁷ 9 Ειτα τους μεν της σαρκος ημων πατερας ειχομεν παιδευτας και ενετρεπομεθα. Ου πολλω¹⁸ μαλλον¹⁹ υποταγησομεθα τω Πατρι των πνευματων και ζησομεν? 10 Οι μεν γαρ προς ολιγας ημερας κατα το δοκουν αυτοις επαιδευον, ο δε επι το συμφερον, εις το μεταλαβειν της αγιωτητος αυτου. 11 Πασα δε παιδεια προς μεν το παρον ου δοκει

¹ τε και f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P^{13,46} NA, I [4%] NU

² και f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P^{13,46} NA, I [5%] NU

³ μαχαιρας f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || μαχαιρης P⁴⁶ NA [3%] NU

⁴ ενεδυναμωθησαν f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || εδυναμωθησαν P^{13,46} NA [3%] NU

⁵ επρισθησαν επειρασθησαν f³⁵ P¹³ A (88.4%) RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 (NA, 048) (3.4%) || 1 P⁴⁶ (7.5%) NU || Two other variants (0.7%)

⁶ μαχαιρας f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || μαχαιρης P⁴⁶ NA [3%] NU

⁷ κακουχουμενοι *rell* || κακοχουμενοι [20%]

⁸ εν f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP || επι P^{13,46} NA [3%] NU || επ [3%]

⁹ ευπεριστατον *rell* || απεριστατον CP

¹⁰ τρεχωμεν *rell* || τρεχομεν [20%]

¹¹ κεκαθικεν f³⁵ NA [95%] RP, HF, OC, CP, NU || εκαθισεν P⁴⁶ [5%] TR

¹² γαρ f³⁵ P⁴⁶ NA [90%] RP, HF, OC, TR, NU || ουν [10%] CP

¹³ αυτον f³⁵ (91.8%) RP, HF, OC, TR, CP || αυτους P^{13,46} (3.6%) || εαυτον A (2.7%) NU || εαυτους NA (1.1%) || four other readings 048 (0.9%)

¹⁴ αντικατεστητε f³⁵ NA [83%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || αντεκατεστητε [15%] || αντικατεστηκεν P⁴⁶ || αντεστητε [2%]

¹⁵ ει f³⁵ [35%] OC, TR, CP || εις NA [65%] RP, HF, NU

¹⁶ εστιν f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P¹³ NA, I [3%] NU

¹⁷ εστε και ουχ υιοι f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 2341 P⁴⁶ NA [3%] NU

¹⁸ πολλω f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || πολυ P⁴⁶ NA [2%] NU || --- [1%]

¹⁹ μαλλον f³⁵ NA, I, 048 [98%] RP, HF, OC, TR, CP || δε 1 P^{13,46} [2%] NU

χαρας ειναι, αλλα λυτης· υστερον δε καρπον ειρηνικον τοις δι' αυτης γεγυμνασμενοις αποδιδωσιν δικαιοσυνης.

[*Watch your step!*]

12 Διο τας παρειμενας χειρας και τα παραλελυμενα γονατα ανορθωσατε, 13 και τροχιας¹ ορθας ποιησατε² τοις ποσιν υμων, ινα μη το χωλον εκτραπη, ιαθη δε μαλλον.

14 Ειρηνην διωκετε μετα παντων, και τον αγιασμον ουδ' χωρις ουδεις οψεται τον Κυριον· 15 επισκοπουντες μη τις υστερων απο της χαριτος του Θεου, μη τις ριζα πικριας ανω φυουσα ενοχλη και δια ταυτης³ μιανθωσιν πολλοι, 16 μη τις πορνος, η βεβηλος ως Ήσαυ,⁴ ος αντι βρωσεως μιας απεδото⁵ τα πρωτοτοκια αυτου.⁶ 17 Ιστε γαρ οτι και μετεπειτα θελων κληρονομησαι την ευλογιαν απεδοκιμασθη· μετανοιας γαρ τοπον ουχ ευρεν, καιπερ μετα δακρυων εκζητησας αυτην.

[*Sinai X Zion*]

18 Ου γαρ προσεληλυθατε ψηλαφωμενω ορει και⁷ κεκαυμενω πυρι και γνοφω και σκοτω⁸ και θυελλη· 19 και σαλπιγγος ηχω και φωνη ρημάτων, ης οι ακουσαντες παρητησαντο μη προστεθηναι αυτοις λογον 20 (ουκ εφερον γαρ το διαστελλομενον: “Καν θηριον θιγη του ορους, λιθοβοληθησεται!”⁹ 21 και ουτως¹⁰ φοβερων ην το φανταζομενον, Μωυσης ειπεν, “Εκφοβος ειμι και εντρομος!”): 22 αλλα προσεληλυθατε Σιων Ορει, και πολει Θεου ζωντος, Ίερουσαλημ¹¹ επουρανιω, και μυριασιν αγγελων πανηγυρει, 23 και εκκλησια πρωτοτοκων εν ουρανοις απογεγραμμενων,¹² και Κριτη Θεω παντων, και πνευμασιν δικαιων τετελειωμενων, 24 και διαθηκης νεας Μεσιτη Ιησου, και αιματι ραντισμου κρειττον¹³ λαλουντι παρα το¹⁴ Αβελ.¹⁵

[*Warning: “Our God is a consuming fire”*]

25 Βλεπετε μη παραιτησηθε τον λαλουντα. Ει γαρ εκεινοι ουκ εφυγον,¹⁶ τον επι¹⁷ γης παραιτησαμενοι¹⁸ χρηματιζοντα, πολλω¹⁹ μαλλον ημεις οι τον απ' ουρανου²⁰ αποστρεφομενοι· 26 ουδ' η φωνη την γην εσαλευσεν τοτε, νυν δε επηγγελται λεγων, “Ετι απαξ εγω σειω²¹ ου μονον την γην αλλα και τον ουρανον.” 27 Το δε ‘ετι απαξ’ δηλοι των σαλευομενων την²² μεταθεσιν (ως πεποιημενων), ινα μεινη τα μη σαλευομενα.

¹ τροχιας *rell* || πραχιας CP

² ποιησατε **f³⁵ A** [96%] RP, HF, OC, TR, CP || ποιειτε **P⁴⁶ NC** [3%] NU || ποιησετε 048 [1%]

³ δια ταυτης **f³⁵ N** (84.3%) RP, HF, OC, TR, CP || δι αυτης **P⁴⁶ A, 048** (15.7%) NU

⁴ ήσαυ **f³⁵** [30%] || ησαυ **NA** [70%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

⁵ απεδото **f³⁵ N** [97%] RP, HF, OC, TR, CP || απεδετο **P⁴⁶ A, C** [3%] NU

⁶ αυτου **f³⁵** [97%] RP, HF, OC, TR, CP || εαυτου **NA, C** [3%] NU || --- **P⁴⁶**

⁷ ψηλαφωμενω ορει και **f³⁵** (94%) RP, HF, OC, TR, CP || ~ 213 (2.3%) || 12 (1.6%) || 13 **P⁴⁶ NA, C, 048** (2.1%) NU || scattered among the variants (1%) have ψηλαφομενω

⁸ και σκοτω **f³⁵** (93.3%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 σκοτει **P⁴⁶** (0.5%) || 1 ζοφω **NA, C, 048** (4.8%) NU || --- (1.4%)

⁹ λιθοβοληθησεται *rell* || 1 η βολιδι κατατοξευθησεται [4%] TR

¹⁰ ουτως C [70%] RP, TR, CP || ουτω **f³⁵ NA** [30%] HF, OC, NU (I include this to illustrate that many MSS do not drop the final *ς* before a consonant, even in the minuscule period; which reinforces my suspicion that the practice did not obtain in the Autographs.)

¹¹ ιερουσαλημ **f³⁵** [80%] RP, OC, TR, CP || ιερουσαλημ **NA** [20%] HF, NU

¹² εν ουρανοις απογεγραμμενων **f³⁵ 0228** [85%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 312 **P⁴⁶ NA, C, 048** [15%] NU

¹³ κρειττον **f³⁵ NA, C** [95%] RP, HF, OC, CP, NU || κρειττονα **P⁴⁶** [5%] TR

¹⁴ το **f³⁵ P⁴⁶** [30%] syr, HF || τον **NA** [70%] RP, OC, TR, CP, NU

¹⁵ αβελ **f³⁵** [80%] OC, TR, CP || άβελ **NA** [20%] RP, HF, NU

¹⁶ εφυγον **f³⁵ P⁴⁶** [97%] RP, HF, OC, TR, CP || εξεφυγον **NA, C, I, 048** [3%] NU

¹⁷ επι *rell* || 1 της (1.2%) TR

¹⁸ τον επι (+ της OC) γης παραιτησαμενοι **f³⁵ P⁴⁶** (91.8%) RP, HF(OC)TR, CP || ~ 4123 (4.1%) || 123 (1.2%) || ~ 2341 **NA, C, I, 048** (2.3%) NU || three other variants (0.5%)

¹⁹ πολλω **f³⁵ P⁴⁶** [96%] RP, HF, OC, TR, CP || πολυ **NA, C** [3%] NU || ποσω [1%]

²⁰ ουρανου **f³⁵ N** [40%] CP || ουρανων **P⁴⁶ A, C** [60%] RP, HF, OC, TR, NU

²¹ σειω **f³⁵** [97%] RP, HF, OC, TR, CP || σεισω **P⁴⁶ NA, C, I, 048** [3%] NU

²² των σαλευομενων την **f³⁵** (94%) RP, HF, OC, TR, CP || 12 **P⁴⁶ 048** (2.1%) || ~ 312 **NA, C** (3.4%) [NU] || one other variant (0.5%)

28 Διο βασιλειαν ασλευτον παραλαμβανοντες, εχωμεν¹ χαριν δι' ης λατρευομεν² ευαρεστωσ τω Θεω, μετα αιδους και ευλαβειας³ 29 και γαρ ο Θεος ημων πυρ καταναλισκον.

[Practical instructions]

13.1 Ἡ φιλαδελφία μενετω. 2 Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθανεσθε, δια ταυτης γαρ ελαθον τινες ξενισαντες αγγελους. 3 Μιμησηκεσθε των δεσμιων ὡς συνδεδεμενοι, των κακουχομενων⁴ ὡς και αυτοι οντες εν σωματι. 4 Τιμιος ο γαμος εν πασιν και η κοιτη αμιαντος, πορνους δε⁵ και μοιχους κρινει ο Θεος. 5 Αφιλαργυρος ο τροπος, αρκουμενοι τοις παρουσιν, αυτος γαρ ειρηκειν, "Ου μη σε ανω, ουδ' ου μη σε εγκαταλιπω."⁶ 6 Ὡστε θαρρουντας ημας λεγειν: "Κυριος εμοι βοηθος, και⁷ ου φοβηθησομαι. Τί ποιησει μοι ανθρωπος?"

7 Μνημονευετε των ηγουμενων υμων, οιτινες ελαλησαν υμιν τον λογον του Θεου, ὧν αναθεωρουντες την εκβασιν της αναστροφης μιμεισθε την πιστιν. 8 Ιησους Χριστος χθες⁸ και σημερον ο αυτος, και εις τους αιωνας. 9 Διδαχαις ποικιλαις και ξεναις μη παραφερεσθε,⁹ καλον γαρ χαριτι βεβαιουσθαι την καρδιαν, ου βρωμασιν, εν οϊς ουκ ωφεληθησαν οι περιπατησαντες.¹⁰

[Join Jesus outside the camp]

10 Εχομεν θυσιαστηριον εξ ου φαγειν ουκ εχουσιν εξουσιαν οι τη σκηνη λατρευοντες.

11 Ὡν γαρ εισφερεται ζων το αιμα περι αμαρτιας εις τα Ἅγια δια του αρχιερωσ, τουτων τα σωματα κατακαιεται εξω της παρεμβολης, 12 διο και Ιησους, ινα αγιαση δια του ιδιου αιματος τον λαον, εξω της πυλης επαθεν. 13 Τοιουν εξερχωμεθα¹¹ προς αυτον εξω της παρεμβολης, τον ονειδισμον αυτου φεροντες· 14 ου γαρ εχομεν ὡδε μενουσαν πολιν, αλλα την μελλουσαν¹² επιζητουμεν.

15 Δι' αυτου ουν¹³ αναφρωμεν¹⁴ θυσιαν αινεσεωσ δια παντοσ τω Θεω, τουτ' εστιν, καρπον χειλεων ὁμολογουντων τω ονοματι αυτου. 16 (Τῆς δε ευποιας και κοινωνιας μὴ ἐπιλανθανεσθε, τοιαυταις γὰρ θυσιαῖς ευαρεστεται ο Θεος).

[Concluding requests]

17 Πειθεσθε τοις ηγουμενοις υμων και υπεικετε, αυτοι γαρ αγρυπνουσιν υπερ των ψυχων υμων ὡς λογον αποδωσοντες, ινα μετα χαρασ τουτο ποιωσιν και μη στεναζοντες (αλυσιτελεσ γαρ υμιν τουτο).

18 Προσευχεσθε περι ημων· πεποιθαμεν¹⁵ γαρ οτι καλην συνειδησιν εχομεν, εν πασιν καλωσ θελοντες αναστρεφεσθαι· 19 περισσοτερωσ δε παρακαλω τουτο ποιησαι ινα ταχιον αποκατασταθω υμιν.

¹ εχωμεν f³⁵ A,C [75%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || εχομεν P⁴⁶ x [25%]

² λατρευομεν f³⁵ x [85%] CP,RP,HF || λατρευομεν A,C,048 [15%] OC,TR,NU || λατρευομεν P⁴⁶

³ αιδους και ευλαβειας f³⁵ (90.4%) RP,HF,OC,TR,CP || ~ 321 (3.2%) || ~ 32 δεουσ (P⁴⁶) xA,C(048) (3.4%) NU || δεουσ 23 (1.2%) || ~ 32 φοβου (1.4%) || 12 ευσεβιας (0.4%)

⁴ κακουχομενων *rell* || κακοχομενον (C) [30%]

⁵ δε f³⁵ C [96%] RP,HF,OC,TR,CP || γαρ P⁴⁶ xA [3%] NU || --- [1%]

⁶ εγκαταλιπω f³⁵ [50%] OC,TR,CP,NU || εγκαταλειπω P⁴⁶ xA,C [50%] RP,HF

⁷ και f³⁵ P⁴⁶ A [97%] RP,HF,OC,TR,CP[NU] || --- xC [3%]

⁸ χθες f³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || εχθες P⁴⁶ xA,C [5%] NU

⁹ παραφερεσθε f³⁵ P⁴⁶ xA,C [85%] RP,HF,OC,CP,NU || περιφερεσθε [15%] TR

¹⁰ περιπατησαντες f³⁵ C [98%] RP,HF,OC,TR,CP || περιπατουντες P⁴⁶ xA [2%] NU

¹¹ εξερχωμεθα *rell* || εξερχομεθα [20%]

¹² μελλουσαν *rell* || μενουσαν CP

¹³ ουν f³⁵ A,C [98%] RP,HF,OC,TR,CP[NU] || --- P⁴⁶ x [2%]

¹⁴ αναφρωμεν *rell* || αναφερομεν [20%]

¹⁵ πεποιθαμεν f³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || πειθομεθα P⁴⁶ A,C [3%] NU || πειθομαι [2%] || οτι καλην θα x (Aleph really got lost.)

[Benediction]

20 Ὁ δε Θεος της ειρηνης—ὁ αναγαγων εκ νεκρων τον Ποιμενα των προβατων τον μεγαν εν αιματι διαθηκης αιωνιου, τον Κυριον ἡμων Ιησουν¹—21 καταρτισαι ὑμας εν παντι εργω² αγαθω εις το ποιησαι το θελημα αυτου, ποιων εν ὑμιν³ το ευαρεστον ευωπιον αυτου, δια Ιησου Χριστου, ὧ ἡ δοξα εις τους αιωνας των αιωνων.⁴ Αμην.

[Sign off]

22 Παρακαλω δε ὑμας, αδελφοι, ανεχεσθε του λογου της παρακλησεως, και γαρ δια βραχεων επεστειλα ὑμιν. 23 Γινωσκετε τον αδελφον⁵ Τιμοθεον απολελυμενον, μεθ' οὔ εαν ταχιον ερχηται, οψομαι ὑμας.

24 Ασπασασθε παντας τους ἡγουμενους ὑμων και παντας τους ἄγιους. Ασπαζονται ὑμας οἱ απο της Ιταλιας.

25 Ἡ χαρις μετα παντων ὑμων. Αμην.^{6,7}

¹ ιησουν f³⁵ P⁴⁶NA,C [90%] RP, HF, OC, TR, NU || 1 χριστον [10%] CP

² εργω f³⁵ C (96.9%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 και λογω A (1.4%) || --- N (1.4%) NU || τω P⁴⁶

³ υμιν f³⁵ A, C [70%] RP, HF, OC, TR, CP || ημιν P⁴⁶N [30%] NU

⁴ των αιωνων f³⁵ NA(C) [85%] lat, sy^p, sa^{pt}, bo, RP, HF, OC, TR[NU] || --- P⁴⁶ [15%] sy^h, sa^{pt}, CP

⁵ αδελφον f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 ημων P⁴⁶NA,C [5%] NU

⁶ αμην f³⁵ A, C [97%] lat, syr, bo, RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶NI^v [3%] sa, NU

⁷ The citation of f³⁵ is based on eighteen MSS—18, 35, 201, 204, 328, 386, 444, 604, 928, 1248, 1249, 1548, 1637, 1855, 1892, 2466, 2587 and 2723—all of which I collated myself. None of them is a 'perfect' representative of f³⁵ in Hebrews, as it stands, but the exemplars of 35, 1637 and 2723 may have been. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Trikala, Mt. Athos [four different monasteries], Rome, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

I have included six published editions in the apparatus—RP, HF, OC, TR, CP, NU. RP = Robinson-Pierpont (2005), HF = Hodges-Farstad, OC = the Greek Text of the Greek Orthodox Church (also used by other Orthodox Churches; I have not collated OC, so it may have some private readings not noted in the apparatus), TR = *Textus Receptus*, CP = Complutensian Polyglot, NU = N-A²⁶/UBS³ (N-A²⁷/UBS⁴ offer changes in the critical apparatus, not in the text; the text is still that of N-A²⁶/UBS³).

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant, within either () or []. I have used () for the evidence taken from TuT, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there I had to revert to von Soden and the apparatus of N-A²⁷, supplementing from other sources where possible (Scrivener and Tischendorf)—the percentages offered, I have used [] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed ± 1%; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed ± 3%; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed ± 15%.

As an arbitrary decision, I have limited the citation of individual MSS to those dated to the 5th century or earlier; the same holds for the sporadic citation of early versions. I use *re//* to indicate that the reading is supported by all other witnesses, and printed editions (of the six included in the apparatus), compared to the other reading. The Greek font used is Bwgrkl and may be downloaded free from <http://www.bibleworks.com/fonts.html>.